

Elintarvikemarkkinavaltuutettu
Livsmedelsmarknadsombudsmannen
The Food Market Ombudsman

REILUT KAUPPATAVAT VILJA-ALALLA

Kevät 2026

Vilja-alan kauppatavat

Elintarvikemarkkinavaltuutetun kysely

653

Vastaajaa

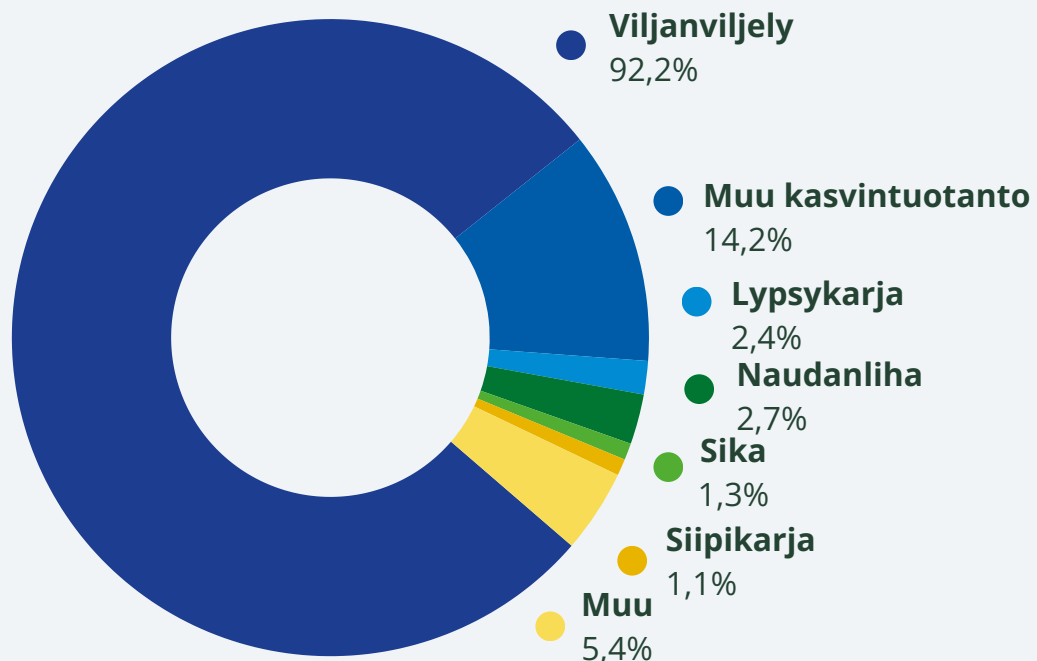
7.11.-16.12.2025

Kyselyn tiedonkeruu

Kyselyn tausta

- Kyselyllä selvitettiin, noudatetaanko viljan alkutuotannossa reiluja kauppatapoja.
- Lisäksi kartoitettiin, onko elintarvikemarkkinalaki vaikuttanut ketjun toimintaan.
- Kysely oli suunnattu viljantuottajille.
- Aineistoa on analysoitu kuvailevin menetelmin. Avointen vastausten luokittelussa on hyödynnetty tekoälyä.
- Elintarvikemarkkinavaltuutettu hyödyntää kyselyn tuloksia elintarvikeketjun hankauskohtien tunnistamisessa erityisesti viljakaupassa.
- Lisäksi kyselyn tulosten perusteella kohdennetaan esimerkiksi valtuutetun antamaa ohjeistusta ja neuvontaa.

Kyselyn vastaajat

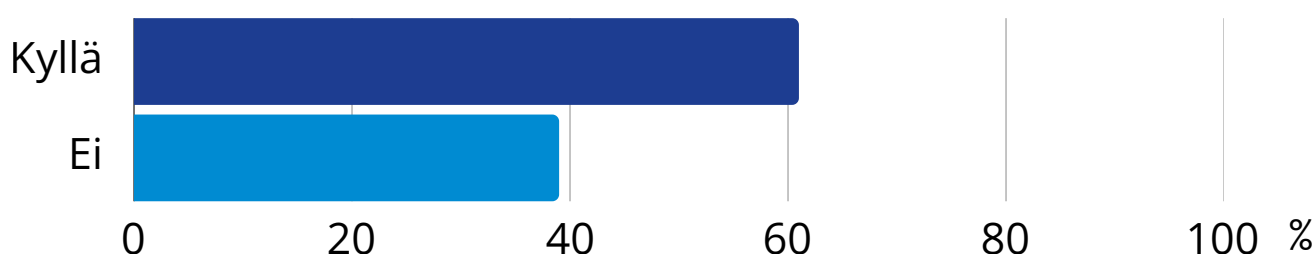

Elintarvikemarkkinavaltuutetun tunnettuus ja vaikuttavuus

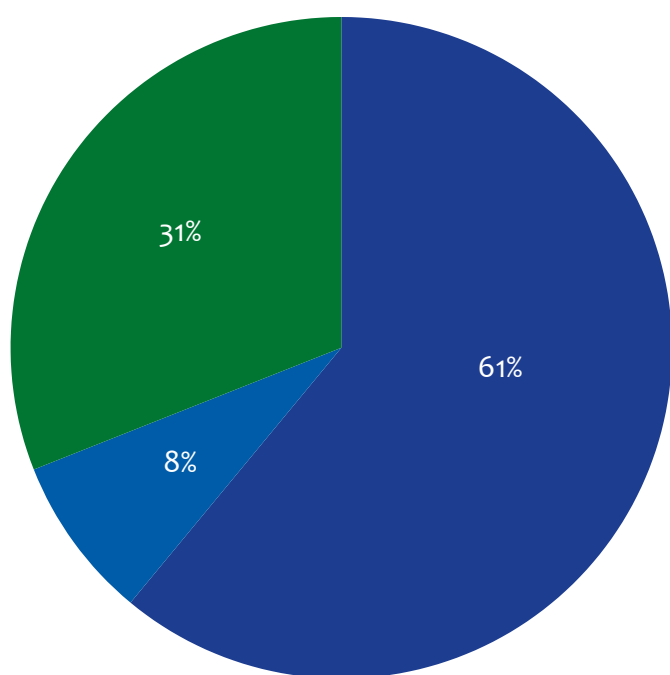
Elintarvikemarkkinavaltuutettu

Tiesitkö, että Suomessa on elintarvikemarkkinavaltuutettu?

Elintarvikemarkkinavaltuutettu tunnettiin vastaajien keskuudessa hyvin: 61 prosenttia vastaajista tiesi valtuutetun olemassa olost. Elintarvikemarkkinavaltuutettu tiedettiin sitä paremmin, mitä isompi tila oli kyseessä.

Voisitko kuvitella tekeväsi toimenpidepyynnön elintarvikemarkkinavaltuutetulle?

● Kyllä ● Ei ● En osaa sanoa

ESTEITÄ TOIMENPIDEPYYNNÖN TEKEMISELLE

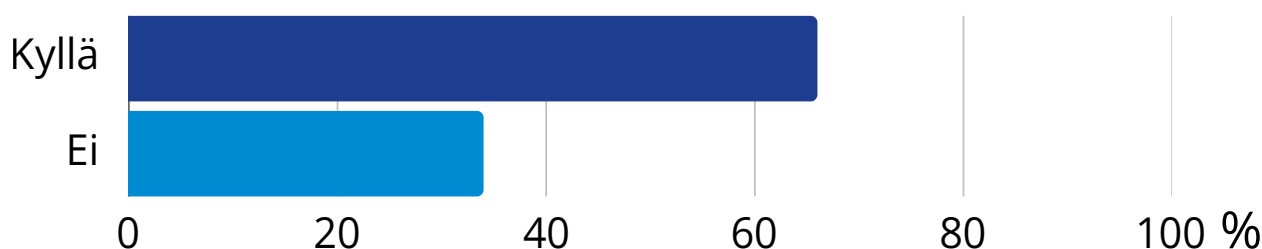
- Kokemus siitä, että viranomaiset eivät pysty auttamaan (69% vastaajista)
- Prosessi on liian monimutkainen (38% vastaajista)
- Liikesuhteen menettämisen pelko (37% vastaajista)
- Ajan tai resurssien puute (23% vastaajista)
- Ostojen pienenemisen pelko (16% vastaajista)

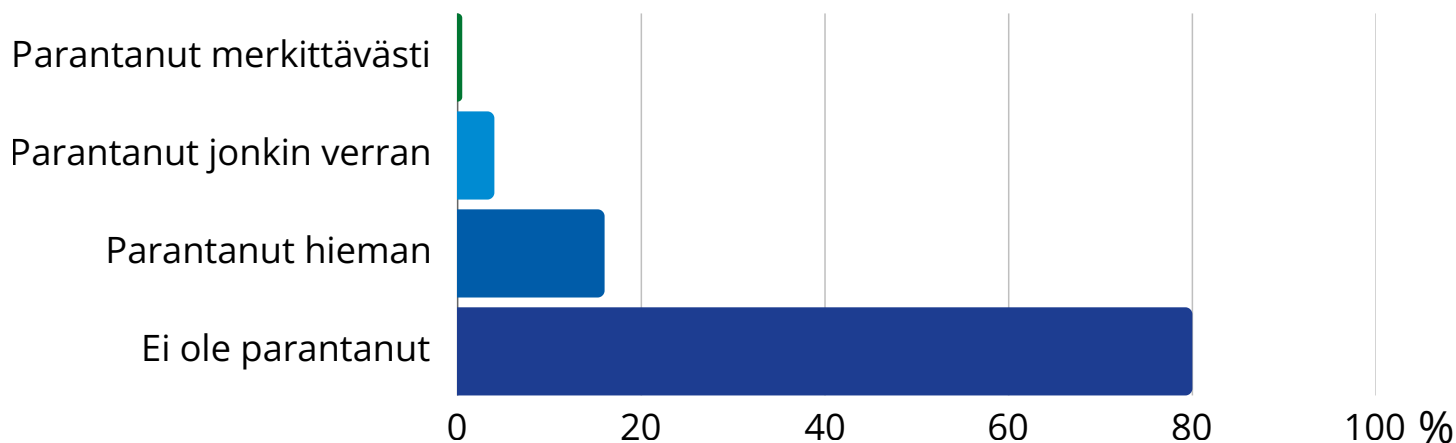
Elintarvikemarkkinalain tunnettuus ja vaikuttavuus

Elintarvikemarkkinalaki

Tiesitkö, että Suomessa on elintarvikemarkkinalaki?

Onko elintarvikemarkkinalaki parantanut tavarantoimittajien asemaa ketjussa?

Suurin osa vastaajista (80 %) oli sitä mieltä, että elintarvikemarkkinalaki ei ole parantanut tavarantoimittajien asemaa ketjussa lainkaan. Suurimmat tilat olivat muita useammin sitä mieltä, että elintarvikemarkkinalaki ei ole parantanut tavarantoimittajan asemaa.

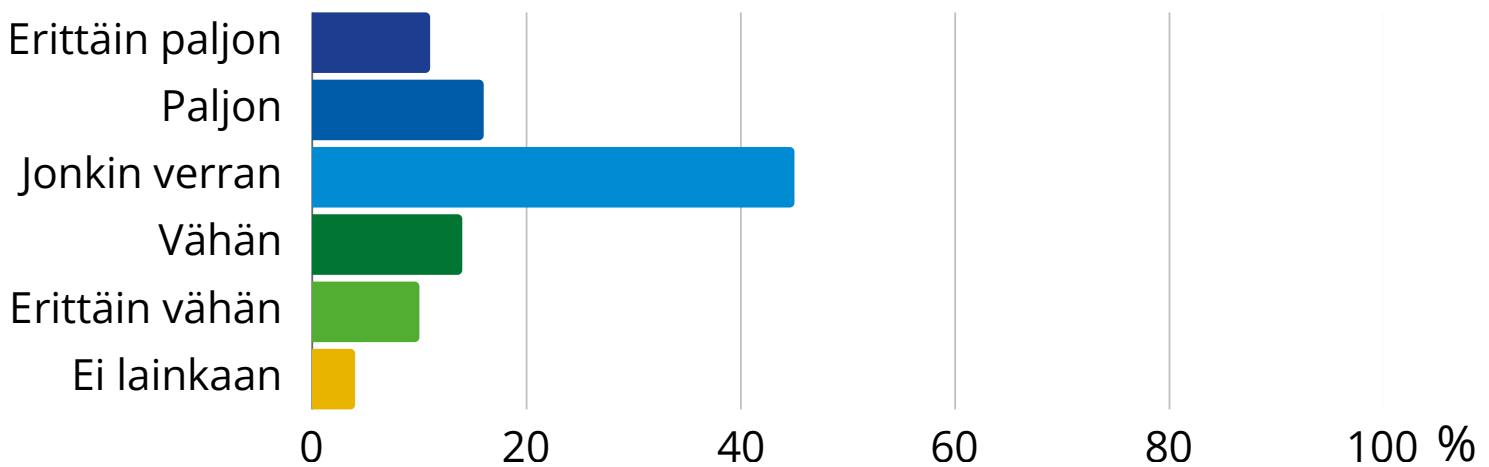
Sen sijaan 20 prosenttia vastaajista koki, että elintarvikemarkkinalaki on parantanut tavarantoimittajien asemaa ainakin hieman. Kaikkein pienimmät tilat kokivat muita useammin lain parantaneen tavarantoimittajan asemaa ketjussa.

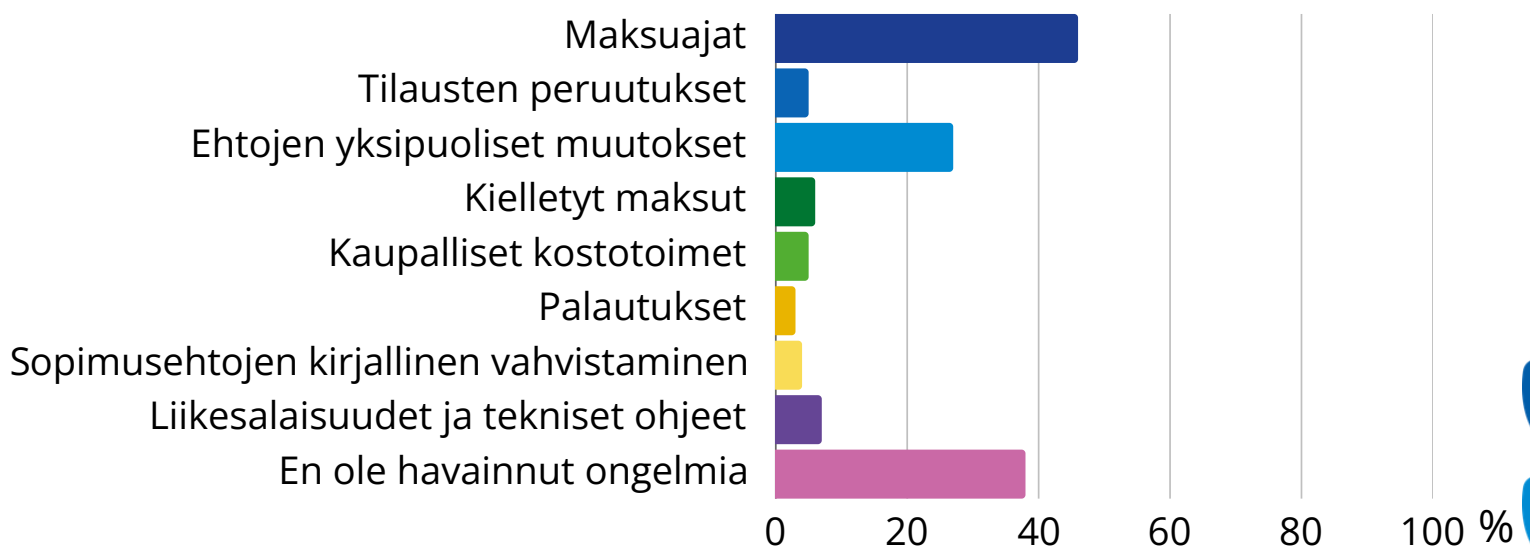
Vilja-alan kauppatavat

Ongelmat ja hankauskohdat

Esiintyykö viljakaupassa ongelmia tai hyvien kauppatapojen vastaisia käytäntöjä?

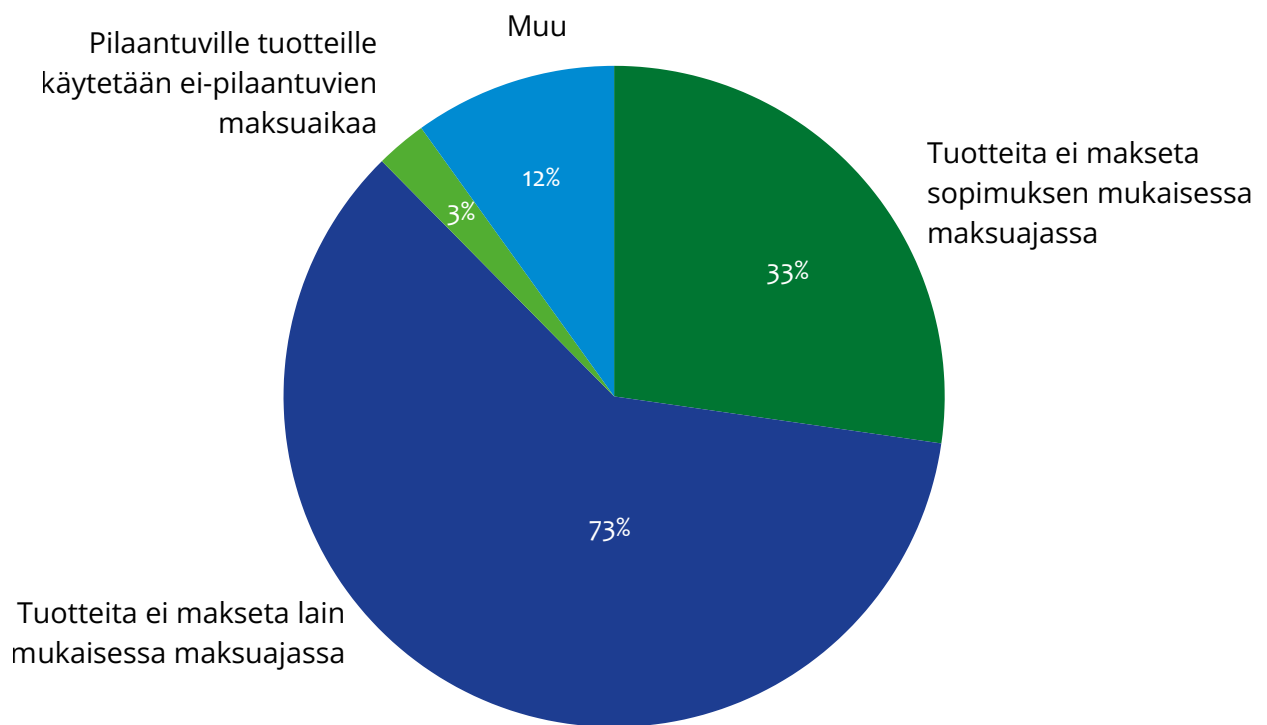

Millä osa-alueella olet kohdannut ongelmia tai hyvien kauppatapojen vastaisia käytäntöjä viimeisen 12 kuukauden aikana?

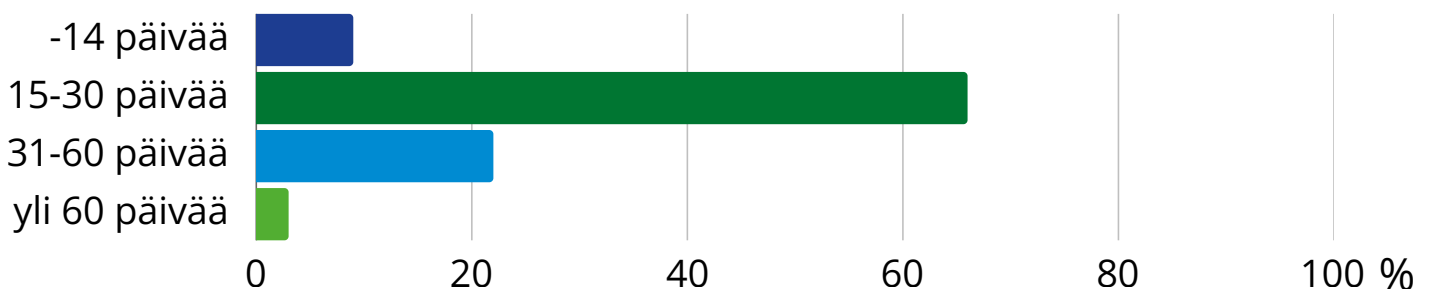
Maksuajat

73 prosenttia vastaajista koki, ettei tuotteita makseta elintarvikemarkkinalain mukaisessa maksuajassa. 33 puolestaan kertoi, ettei tuotteita makseta sopimuksessa sovitun maksuajan mukaan.

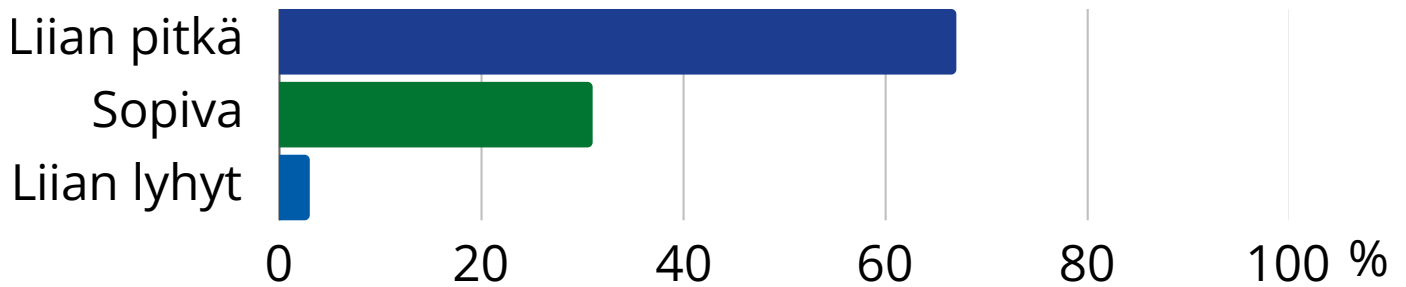
Suurimmille tiloille maksuja ei keskimääräistä useammin makseta sopimuksen mukaisessa ajassa, kun taas lainmukaisten maksuaikojen noudattamisessa ongelmia esiintyy useimmin pienemmillä tiloilla.

Kuinka pitkää maksuaikaa ostajasi noudattaa?

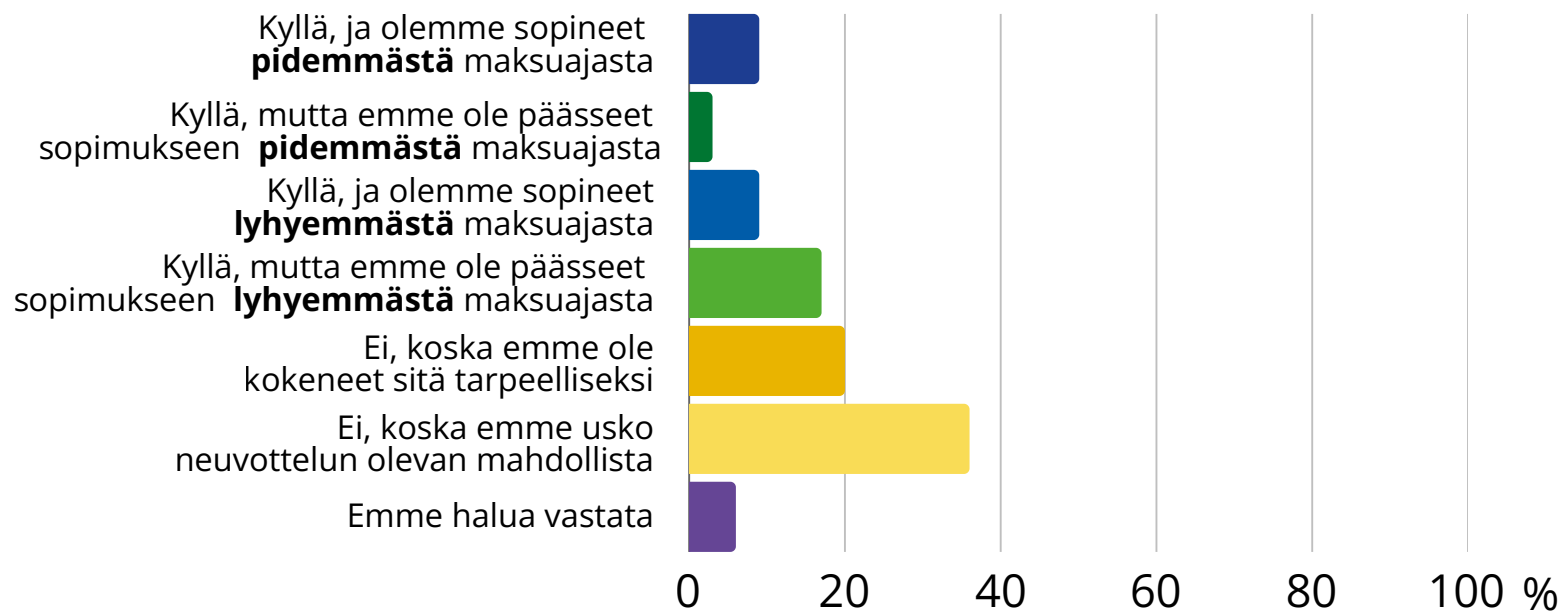

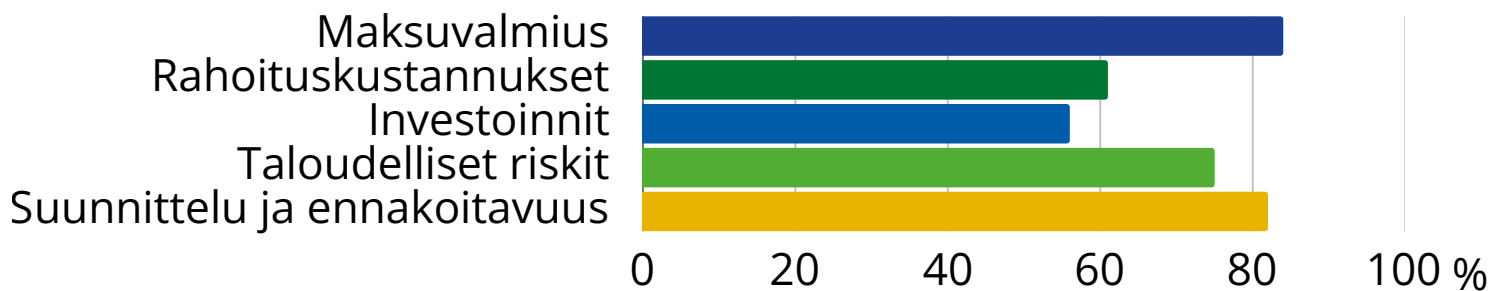
Onko viljanostajasi noudattama maksuaika sinulle...?

Oletko neuvotellut viljanostajasi kanssa maksuajoista?

Millaisia ongelmia liian pitkä maksuaika aiheuttaa?

Maksuvalmiuteen ja rahoituskustannuksiin liittyvät ongelmat korostuvat suuremmilla tiloilla. Muuten tilakoon suhteen ei havaittu merkittäviä eroja.

Millaisia muita haasteita liian pitkä maksuaika aiheuttaa?

65 vastaajaa (10,2% vastaajista)

Viljelijä ostajan rahoittajana

Tuotantopanosten, kuten lannoitteiden, polttoaineen ja kuljetusten, laskut erääntyvät tyypillisesti 7–14 vuorokaudessa, kun taas viljasta saatavia tilityksiä joudutaan odottamaan 30 päivää tai pidempään.

Kassavirran kuilu

Pitkät maksuajat synnyttävät kassavajeen, joka pakottaa ennakoimaan taloutta jatkuvasti ja vaikeuttaa juoksevien menojen, kuten peltovuokrien ja lainanlyhennysten, hoitamista ajallaan.

Tulojen kasautuminen loppuvuoteen

Tukimaksujen ja viljatilitysten painottuminen loppuvuoteen, erityisesti joulukuulle, pakottaa tilat rahoittamaan toimintansa alkuvuoden ajan velkarahalla tai lyhytaikaisella luotolla.

Sopimustekniset ongelmat

Maksuaika koetaan usein yksipuolisesti määritellyksi, ja tilitysten viivästyminen sovitusta maksupäivästä on vastaajien mukaan yleistä.

Epävarmuus maksujen ajankohdasta

Tarkan maksupäivän ennakoiminen on vaikeaa, mikä hankaloittaa investointien suunnittelua ja lisää taloudellista epävarmuutta.

Tuotannon heikko kannattavuus

Viljan hinta ei monien vastaajien mukaan kata tuotantokustannuksia, minkä vuoksi viljelyn tappiollisuutta paikataan ulkopuolisilla palkkatuloilla, metsämyynneillä tai urakointi- ja konetöillä.

Rahtikustannusten paine

Viljelijä joutuu usein vastaamaan myös tuotteen rahtikustannuksista, mikä kaventaa entisestään jo valmiiksi niukkaa katetta.

Henkinen kuormitus

Jatkuva kassavaje, huoli maksujen toteutumisesta ja kokemus epärealistiseksi koetusta markkinatilanteesta heikentävät viljelymotivaatiota ja lisäävät stressiä.

i Osassa avoimia vastauksia tuotiin esiin ilmiöitä, joita on kohdannut vain pieni osa vastaajista. Havainnot on kuitenkin esitetty raportissa, sillä yksittäisetkin tapaukset voivat olla merkittäviä ja ne havainnollistavat vastaajien kokemien ongelmien luonnetta. Kunkin teeman yhteydessä on mainittu kyseiseen kysymykseen vastanneiden määrä.

Sopimusehtojen yksipuoliset muutokset

78 avointa vastausta (12,3% vastaajista)

Vastauksissa korostui kolme pääteemaa:

Laatuhinnoittelun epävarmuus

Laatukriteereitä ja -lisien laskentakaavoja muutetaan kesken kauden tai ne eivät vastaa sopimushetken ehtoja. Lisäksi analyysien koetaan olevan täysin ostajan hallinnassa, mikä lisää tuottajien epävarmuutta hinnoittelusta ja sopimusten toteutumisesta.

Logistiikka ja toimitusajat

Ostajat siirtävät vastaanottoaikoja yksipuolisesti, mikä aiheuttaa varastointiongelmia tiloilla. Lisäksi sovituista noutoajoista ei pidetä kiinni, mikä kuormittaa tilojen logistiikkaa ja tuotannon suunnittelua.

Hinnoittelu

Hintoja lasketaan vedoten "hinnoitteluvirheisiin" tai muihin verukkeisiin, mikä heikentää tuottajien ennustettavuutta ja sopimusten luottamusta.

Liikesalaisuudet ja tekniset ohjeet

22 avointa vastausta (3,5% vastaajista)

Vastauksissa korostui kaksi pääteemaa:

Viljelydatan ja liikesalaisuuksien kerääminen

Vastaajat kokevat, että ostajat vaativat yhä yksityiskohtaisempaa lohkokohtaista tietoa ja viljelykirjanpitoa. Tämä nähdään viljelijän liikesalaisuuksien loukkaamisena, sillä tiedot voivat paljastaa tuotannon kustannusrakenteen, jota ostaja voi hyödyntää hinnoittelussa omaksi edukseen.

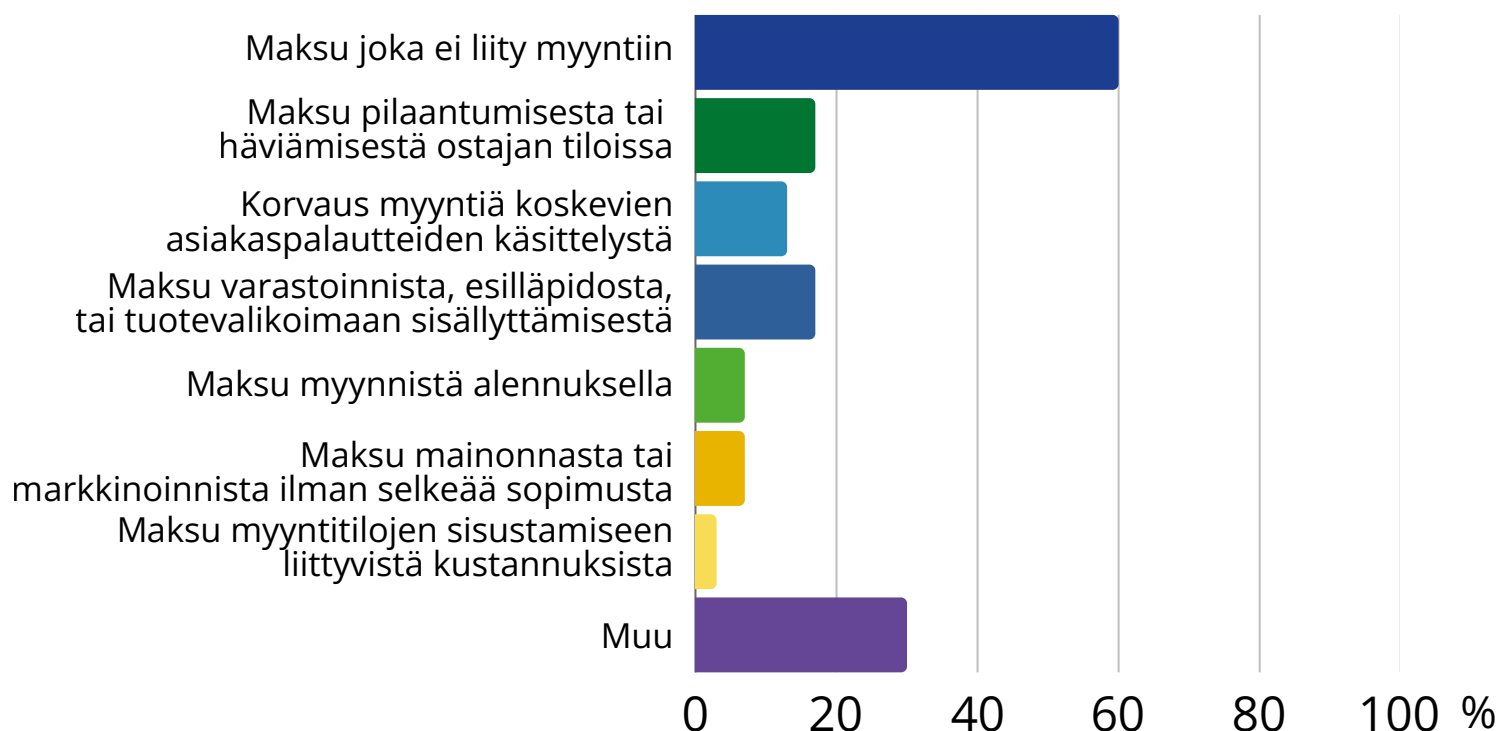
Palkaton lisätyö ja dokumentointivaateet

Vastaajat kritisoivat sitä, että heiltä vaaditaan yhä enemmän selvityksiä, kuten hiilijalanjälkilaskelmia tai EU-säädökset ylittävää dokumentointia, ilman erillistä korvausta. Työn määrä kasvaa, mutta viljelijä ei saa osaa datan tuottamasta arvosta.

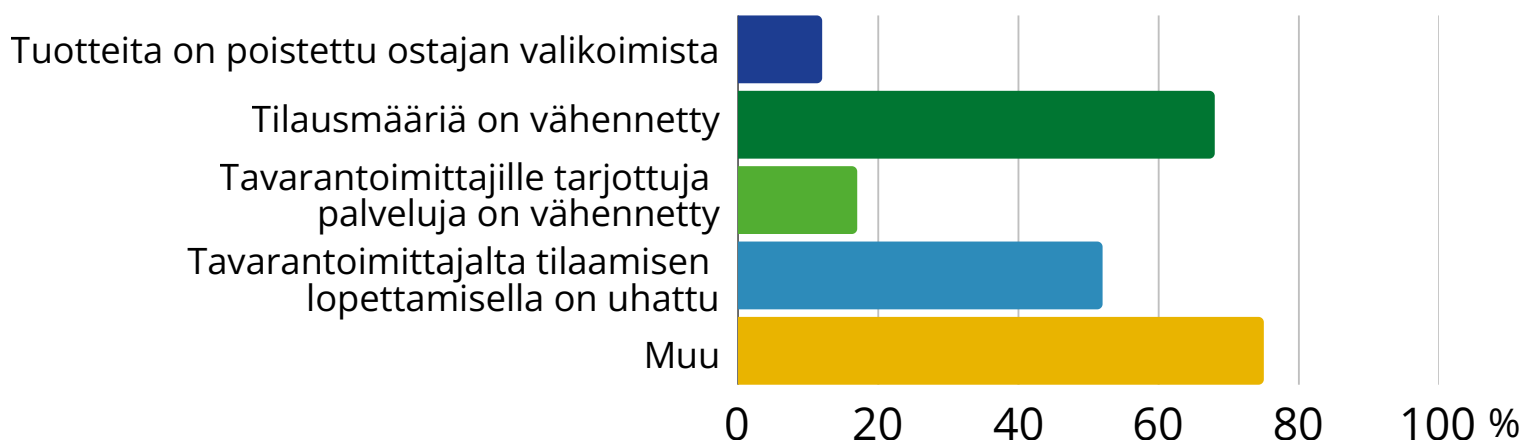
Kielletyt maksut

Minkälaisia kiellettyihin maksuihin liittyviä ongelmia viljakaupassa ilmenee?

Kaupalliset kostotoimet

Minkälaisia kaupallisiin kostotoimiin liittyviä ongelmia viljakaupassa ilmenee?

Tilausten peruutukset

18 avointa vastausta (2,8% vastaajista)

Vastauksissa korostui kolme pääteemaa:

Noutoaikataulujen venyminen ja logistinen epävarmuus

Suurin osa kritiikistä kohdistui siihen, että ostaja ei nouda viljaa sovitussa aikataulussa. Tämä johtaa ketjureaktioon, jossa myyjän varastotila täyttyy, ja lopulta kauppa saatetaan joutua peruuttamaan kokonaan, kun toimitusikkuna umpeutuu.

Yksipuoliset peruutukset markkinahintojen muuttuessa

Vastauksissa viitattiin kokemuksiin, joissa ostaja vetäytyy sopimuksesta markkinatilanteen muuttuessa, esimerkiksi hintojen laskiessa. Tällöin vetäytymistä perustellaan usein keksityillä tai hyvin tulkinnanvaraisilla syillä.

Puutteellinen viestintä ja ammattitaidon puute reklamaatiotilanteissa

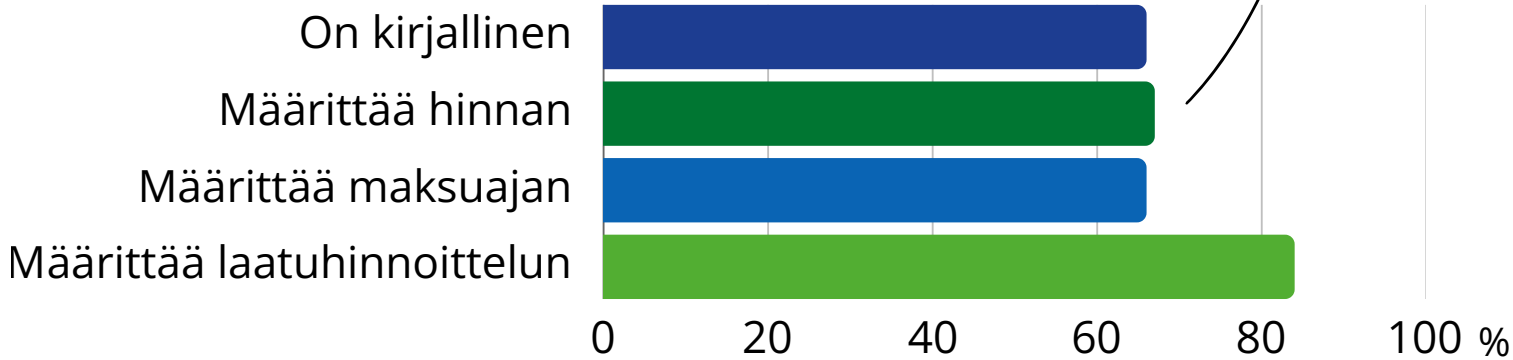
Vastaajat kokivat myös, että peruutuksista ilmoitetaan viime tingassa tai ei lainkaan. Lisäksi reklamaatioprosessit koetaan läpinäkymättömiksi ja hyvän kauppataivan vastaisiksi.

Sopimuksen sisällön tarkentavat kysymykset on esitetty vain niille vastaajille, joilla on kirjallinen tuotantosopimus.

Tuotantosopimus

Tuotantosopimuksemme...

Kaksi kolmesta vastaajasta kertoi, että heidän tuotantosopimuksensa on tehty kirjallisesti. Tuotantosopimus tehtiin sitä yleisemmin kirjallisesti, mitä suurempi tila oli. Pienimmistä tiloista vain joka viidennellä oli kirjallinen sopimus.

Suurimmilla tiloilla kirjallisissa sopimuksissa määritellyt hinnat olivat keskimääräistä yleisempiä. Maksuaikojen sopiminen ei sen sijaan eronnut merkittävästi tilakoon mukaan. Sen sijaan pienemmillä tiloilla oli yleisempää, että sopimuksessa oli kirjattu laatuhinnoittelu.

Muutama vastaaja kertoi myös, ettei ole saanut pyynnöstä huolimatta kirjallista sopimusta.

Muut kyselyssä esiin tulleet ongelmat

Rahtikustannusten epäoikeudenmukainen jakautuminen

Ylivoimaisesti yleisin vastaajien esiin nostama epäkohta on se, että viljelijä maksaa rahdin sekä ostaessaan tuotantopanoksia että myydessään viljaa. Tätä pidetään "länsimaisen kauppataivan" vastaisena ja viljelijän taloutta kuristavana käytäntönä.

Laadunmäärityksen ja DON-toksiinimittausten epävarmuus

Vastaajat kokevat laadunmäärityksen, erityisesti hometoksiinien (DON) osalta, epätarkaksi ja jopa mielivaltaiseksi. Ennakkonäytteen ja lopullisen kuormanäytteen väliset erot aiheuttavat suuria taloudellisia riskejä, joista viljelijä kantaa vastuun yksin.

Markkinavoiman epätasapaino ja "sanelupolitiikka"

Monet vastaajat kuvaavat viljakauppaa "sanelupolitiikaksi", jossa muutamat suuret ostajat määrittelevät hinnat ilman aitoa neuvottelumahdollisuutta. Hintojen koetaan laskevan välittömästi puintikauden alkaessa, kun viljelijöiden varastotila on rajallinen ja kassakriisi painaa päälle.

Tiedon epäsymmetria ja tuontiviljan käyttö hintojen polkemiseen

Vastaajat arvostelevat sitä, että ostajilla on käytössään tarkat tiedot kotimaan sato- ja varastotilanteista (esim. Luken kautta), mikä antaa heille etulyöntiaseman hinnoittelussa. Lisäksi tuontiviljaa koetaan käytettävän keinotekoisesti kotimaan hintatason pitämiseksi alhaisena.

Yhteenveto ja johtopäätökset

Kyselyyn vastanneiden yritysten profiili

- Vastaajien profiili viittaa keskimääräistä ammattimaisempiin viljelijöihin.
- Kyselyyn osallistuneet tilat ovat keskimääräistä suurempia viljatiloja, jotka myyvät viljaa usealle ostajalle, mikä vähentää riippuvuutta yksittäisestä ostajasta.
- Muiden viljelijöiden rooli ostajina on merkittävä: kolmasosa myy viljaa myös muille viljelijöille.

Elintarvikemarkkinalain ja -valtuutetun tunnettuus

- Laki ja valtuutettu tunnetaan melko heikosti, vaikka vastaajat ovat keskimääräistä ammattimaisempia viljelijöitä.
- Lihantuottajien keskuudessa tunnettuus on selvästi parempi.
- Joka viides vastaaja kokee, että laki on parantanut tavarantoimittajan asemaa; vain neljäsosa näistä arvioi vaikutusten olevan merkittäviä.
- Suurin osa vastaajista voisi tehdä toimenpidepyynnön epäreiluista kauppatavoista, mutta yleisin este on epäily viranomaisten vaikutusmahdollisuudesta.

Tuotantosopimukset ja hinnoittelu

- Kaksi kolmesta vastaajasta on tehnyt kirjallisen tuotantosopimuksen.
- Hinnoista ja maksuaikatauluista sovitaan kahdessa kolmesta sopimuksesta, ja laatuhinnoittelu esiintyy 84 % sopimuksista.
- Suuremmilla tiloilla on todennäköisemmin kirjallinen tuotantosopimus, ja hinnoista sovitaan useammin kuin pienemmillä tiloilla.
- Odotusten vastaisesti laatuhinnoittelu on yleisempää pienemmillä tiloilla.

Ongelmien esiintyvyys

- Vastaajien mielestä viljakaupan kauppatavoissa on paljon parannettavaa, sillä liki kolme neljästä vastaajasta kokee ongelmia olevan määrällisesti vähintään jonkin verran ja heistä joka kolmas kokee ongelmia olevan paljon tai erittäin paljon.
- Ainoastaan 4 % ei koe ongelmia olevan ollenkaan. Kuitenkin kysyttäessä tarkemmin millaisia ongelmia vilja-alan kaupassa esiintyy, jopa 38 % vastaajista kertoi, ettei ole havainnut mitään ongelmia.
- Eniten ongelmia on kohdattu maksuaikoihin liittyen ja toiseksi eniten sopimusehtojen yksipuolisiin muutoksiin liittyen.
- Vilja-alalla koetaan olevan keskimääräistä enemmän ongelmia, mutta myös keskimääräistä vähemmän esteitä tehdä asioille jotain: viljaa voi myydä, ja usein myydäänkin, joka tapauksessa useaan suuntaan.

Maksuajat

- Maksuaikoihin liittyen liki kolmelle neljästä on maksettu tilityksiä lain mukaisista maksuajoista poikkeavasti. Lisäksi joka kolmannelle ei ole maksettu tilitystä sopimuksessa sovitussa ajassa.
- Yleisin maksuaika viljatilitykselle on 15-30 päivää, jonka kaksi kolmesta vastaajasta kokee liian pitkäksi.
- Neljä viidestä vastaajasta pitää enintään 14 päivän maksuaikaa sopivana.
- Useampi kuin neljä viidestä vastaajasta pitää yli 31 päivän maksuaikoja liian pitkinä.
- Liian pitkien maksuaikojen aiheuttamista haitoista yleisimpiä ovat maksuvalmiuteen sekä suunnitteluun ja ennakoitavuuteen liittyvät ongelmat.
- Suurin osa vastaajista ei ole neuvotellut maksuajoista ostajan kanssa.
- Niistä, jotka kertoivat neuvotelleensa maksuajoista ostajan kanssa liki puolet, eli vajaa viidennes vastaajista, on päässyt neuvottelujen myötä haluamaansa lopputulokseen.
- Runsas kolmannes vastaajista uskoi, että maksuajoista ei olisi mahdollisuutta neuvotella.
- Joka viides ei ole kokenut tarvetta neuvotteluille.

Mitä seuraavaksi?

Maksuaikakäytäntöjen tarkempi selvittäminen

- Viljakaupan maksuaikakäytäntöjä on selvitettävä tarkemmin keskustelemalla niin viljantuottajien kuin –ostajienkin kanssa.
- 14 päivän maksuaika enemmän poikkeus kuin sääntö, vaikka pitäisi olla päinvastoin.
- Toteutuuko elintarvikemarkkinalain henki, jos maksuaika on yleensä 30 päivää?
- Miten ja kenen aloitteesta maksuaikaa pidennetään? Onko kyse sanelusta vai sopimisesta?
- Kyselyn perusteella löytyi viitteitä, että ns. villit toimijat luistavat muita useammin velvoitteistaan, kuten tilitysten maksamisesta sovitussa ajassa, kun taas ostajat, jotka tekevät tarkan kirjallisen sopimuksen pitävät sopimuksessa sovituista maksuajoista kiinni muita paremmin.

Muut toimenpiteet

- Elintarvikemarkkinavaltuutettu kohdentaa antamaansa ohjeistusta ja neuvontaa etenkin kyselyssä esiin tulleisiin ongelmakohtiin. Elintarvikemarkkinavaltuutettu on jo julkaissut maksuaikoja koskevan ohjeistuksen ja tulee julkaisemaan ohjeistuksen myös ehtojen yksipuoliseen muuttamiseen liittyen.
- Tarvittaessa ongelmien ratkaisemiseksi voidaan käyttää myös lakisääteisiä sanktioita ja julkista painetta.
- Lisäksi viestintää toimijoiden lakisääteisistä oikeuksista ja velvollisuuksista tehostetaan.

Lisätietoja

Lisätietoja kyselystä ja sen tuloksista voi pyytää Elintarvikemarkkinavaltuutetun toimistosta sähköpostitse osoitteesta [etmv\(at\)etmv.fi](mailto:etmv(at)etmv.fi) tai puhelimitse numerosta 029 520 55 33.

Tilaa uutiskirjeemme QR-koodin kautta tai osoitteesta elintarvikemarkkinat.fi

**Elintarvikemarkkinavaltuutettu
Livsmedelsmarknadsombudsmannen
The Food Market Ombudsman**

Elintarvikemarkkinavaltuutetun toimisto / PL 200 / 00027 RUOKAVIRASTO
Livsmedelsmarknadsombudsmannens byrå / PB 200 / 00027 LIVSMEDELSVERKET
The Office of the Food Market Ombudsman / P.O. Box 200 / FI-00027 FINNISH FOOD AUTHORITY
+358 29 520 55 33 / etmv@etmv.fi

 Elintarvikemarkkinavaltuutetun toimisto - The Office of the Food Market Ombudsman